

keletkező szabad pénzeszközöket juttatja el a felhasználókhoz; szervezete jelentős befolyást gyakorolhat még az árakra is. A pénzügyi piac a pénz cseréjének a színhelye, a pénz cseréjében részt vevők, pénzügyi eszközök és szabályozók összessége. A piacgazdaságra történő áttérés időszakában Magyarországon a vállalkozóknak, gazdasági vezetőknek a korábbiaknál alaposabb pénzügyi ismeretekre van szükségük ahhoz, hogy eligazodjanak a pénz- és tőkepiacon, pénzüket a leggazdaságosabban, a legmegbízhatóbb banknál fektessék be. Ezeket az ismereteket foglalja össze a terjedelmes összeállítás.

A könyv első részében a szerzők a pénzügyi piacok szerepéről, a gazdaságban használatos főbb értékpapírokról és a tőzsdék működéséről nyújtanak részletes tájékoztatást. Megismertetnek a pénzügyi piacok csoportosításával, funkcióival, a váltó, a kötvény, a kincstárjegy, a részvény, a letéti és befektetési jegy, az egyéb értékpapírok jellemzőivel. Foglalkoznak az értékpapírpiacon szabályozásával, a tőkepiac információs rendszerével s a hazai pénzügyi piac fejlődéstörténetével a legújabb időkben. Megismerjük a tőzsdének – ennek a különlegesen szervezett, koncentrált piacnak – a kialakulását, a tőzsdék fajtáit, belső szervezetét, a tőzsdei bevezetés, tőzsdetagság, a tőzsdei megbízás és üzletkötési gyakorlat szabályait. Minden tőzsdének saját rendtartása, szakmai és állami felügyelete van; szervezeti felépítésük országonként, sőt tőzsdénként is eltérő lehet...

Olvashatunk a könyvben a tőzsdei bevezetés előnyeiről és feltételeiről, a tőzsdetagok jogairól és kötelezettségeiről, valamint a tőzsde befektetési szolgáltatásairól. Képet kapunk a tőzsdei árfolyamok típusairól, a legismer-

tebb tőzsdeindexekről, a hazai indexek közt a BUX index kiszámításáról is. A gazdasági fejlődés eredményeként sokféle tőzsdei művelet alakult ki a gyakorlatban; a szerzők bemutatják az azonnali (prompt) ügyleteket is, de részletesen a határidős (termin) ügylettekkel foglalkoznak. Ismertetik a Budapesti Áru- és Értéktőzsde határidős piacát, a határidős piacok kockázatkezelési és információs feladatait.

A könyv második részében az egyre fontosabbá váló származékos értékpapírokkal (derivatívakkal) ismerkedünk meg. Ezek olyan pénzügyi eszközök, amelyek értéke egy másik változótól függ; a változók igen sokfélék lehetnek. A szerzők bemutatják a gyakrabban előforduló származékokat, és támpontokat adnak a derivatívák árazásához. Először a forward és futures szerződésekkel, majd az opciókkal foglalkoznak. Az előbbi kettő kötelezettséget jelent valamely eszköz eladására vagy vételére adott időpontban és meghatározott áron. Az opció pedig pénzfizetés ellenében választási jogot jelent a vevő számára arra, hogy a határidőn belül megvalósítja az ügyletet, vagy lemond róla. A futures szerződéseket a tőzsdén bonyolítják le, a forward szerződéseket pedig a tőzsdén kívüli piacon alakítják ki. A futures piacot és ügyleteket széles körben alkalmazzák a kockázatok kezeléséhez; a könyvben részletes tájékoztatást kapunk a futures szerződések jellemzőiről és kiválasztásukról.

A határidős kamatláb szerződéseknél az értékpapírok árfolyamát a kamatlábak változása határozza meg. Számszerű példák segítségével ismerjük meg a szerződések árazási folyamatát, majd a kötvényekre kötött közép- és hosszú futamidejű kamatmegállapodásokat; a swap-okat. A szerzők részletesen bemutatják az opciós piacok működését, a

tőzsdei opciók fajtáit, a részvényopciók árát befolyásoló tényezőket. Megvizsgálják, hogy milyen megtérülési lehetőségek érhetők el több opcióval, képletekkel szemléltetik a részvényopciók értékelését. Sok más számítás is szerepel a könyvben a részvényárfolyamok jellemzőinek vizsgálatára, elemzésére, a különböző opciókra vonatkozó szerződések értékelésére. Végül a szerzők a kamatláb szintjétől függő kamatláb-derivatív értékpapírokkal ismertetnek meg.

A könyv valamennyi fejezete végén Kérdések és Feladatok segítik a tárgyalt anyag megértésének, elsajátításának ellenőrzését; ez alkalmassá teszi a kiadványt arra, hogy a felsőfokú oktatásban is hasznos segítség lehessen. A Szakmai kiesszótár a könyvben előforduló pénzügyi kifejezések pontos jelentését magyarázza meg. Az Irodalomjegyzéket követő Mellékletek az államkötvények, kincstárjegyek, részvények, közraktári jegyek és szerződések mintáit tartalmazza a rájuk vonatkozó magyarázatokkal.

R. I.

Fazekas Albert-Dr. Kovács

Eszter-Dr. Székely Péter:

KÉZIKÖNYV A KÖZBESZERZÉSEKHEZ

PERFEKT Pénzügyi Szakotató és Kiadó Rt.,
Budapest, 1998. 214 p.

Nagy összegek kerülnek vissza a gazdaság vérkeringésébe az állam, az államháztartás alrendszerei, a városok és községek s ezek intézményei közpénzekből végzett megrendelése, beszerzései következtében. A közbeszerzések, a közpénzek felhasználásának kérdései, ellenőrzésük megbízhatósága hosszú idő óta az érdeklődés középpontjában van. A közszállításoknál hatalmas összegekről van szó; teljes

körü szabályozásukat, a korrupció kizárását az állam gazdasági érdekei, a piaci verseny tisztaságának biztosítása egyaránt megkövetelik a piacgazdaságra áttérő és az Európai Unióhoz csatlakozni kívánó Magyarországon. A közbeszerzésekről szóló 1995. évi XL. törvény rendelkezései az állami kiadások ésszerűsítésén, a közpénzek felhasználásának nyilvános ellenőrizhetőségén kívül a belföldi áru-előállítás, a munkaerő-foglalkoztatás elősegítését, és a megrendelő és szállító közti szabályos szerződéskötés előkészítését is célozzák.

A közbeszerzésekről szóló törvény ugyanis megváltoztatta az állami szervezetek működéséhez szükséges beszerzések, munkavégzések előkészítő tevékenységét. Megnőtt a beszerzések dokumentumainak száma, előre meg kell határozni a beszerzéshez kapcsolódó műszaki, gazdasági és jogi követelményeket, a szerződés megkötése csak az igényeknek legjobban megfelelő nyilvános versenyben kiválasztott ajánlattevővel lehetséges, szigorú összeférhetetlenségi szabályok léptek hatályba stb. A társadalmi-gazdasági változások következtében megnőtt a piaci versenyben részt vevők száma. A közbeszerzési törvény egyenlő követelményeket ír elő, azonos elbánást biztosít az ajánlattevők számára a közbeszerzési eljárás valamennyi szakaszában.

A kézikönyv a közbeszerzési törvény helyes gyakorlati alkalmazásához nyújt segítséget magyarázatokkal az ajánlatkérőknek és ajánlattevőknek, a közbeszerzési eljárások résztvevőinek. A szerzők meghatározzák a közbeszerzésekhez tartozó árubeszerzéseket, építési beruházásokat és szolgáltatásokat. Felsorolják a törvény hatálya alá

nem tartozó közbeszerzéseket, majd részletesen foglalkoznak a közbeszerzési eljárás menetével. A közbeszerzési eljárás során az ajánlatkérőnek biztosítania kell, az ajánlattevőnek pedig tiszteletben kell tartania a verseny tisztaságát, nyilvánosságát.

A közbeszerzési eljárás nyílt, meghívásos, illetve tárgyalásos eljárás lehet; az eljárás során az egyikről a másikra áttérni nem lehet! Az eljárás rendszerint ajánlati felhívással indul, melyet az ajánlatkérő hirdetmény útján kell az ajánlatkérőnek közzétennie; ez jogszzerűen a Közbeszerzések Tanácsa által kiadott Közbeszerzési Értékesítőben történhet. A kézikönyvből részletesen megismerjük a közbeszerzési eljárás dokumentációit, támpontot kapunk az ajánlatok értékeléséhez, elbírálásához éppúgy, mint a szerződéskötéshez. Tájékozódhatunk a szerződésszegés jogkövetkezményeiről is...

A továbbiakban a Közbeszerzések Tanácsa hatásköréről, működéséről, tisztségviselőiről, határozatairól van szó a kézikönyvben. A Tanács az Országgyűlésnek van alárendelve, és a közbeszerzési törvény célkitűzései megvalósítása érdekében hozták létre. Megismerjük szervezetét, a mellette működő Közbeszerzési Döntésbizottság feladatait, a közbeszerzési biztosokra vonatkozó szabályokat, s a hozott határozatok bírósági felülvizsgálatának menetét. A közbeszerzési törvény különleges eljárási szabályokkal (rövid határidőkkel, soron kívüli eljárással, szűkített körű jogorvoslással) gyorsítja a bírósági eljárást.

A közpénzek felhasználásánál közérdek, hogy a takarékoság, hatékonyság, az ellenőrizhetőség ne csak a legnagyobb beszerzéseknél érvényesüljön,

hanem a kisebb munkákra vonatkozó szerződések megkötésénél is. Ezzel kapcsolatban a központi költségvetési szervek és az egészségügyi ellátás központosított közbeszerzéseiről és a szabadkézi vételről olvashatunk. Megismerjük a központosított közbeszerzés kiemelt termékeit és a 126/1996. (VII. 24.) Korm. rendeletnek a központi költségvetési szervek szabadkézi vétellel történő beszerzéseire vonatkozó szabályait. A szerzők foglalkoznak a közbeszerzési eljárásban részt vevő személyekre (az elbírálásban részt vevőkre, a közbeszerzési biztosra, a Közbeszerzési Tanács tagjára, a közbeszerzési eljárásból kizártakra) előírt szabályokkal is.

Végül a Világbanki programok programfejlesztési és beszerzési eljárásait ismerjük meg a kézikönyvből. A szerzők felhívják a figyelmet arra, hogy a közbeszerzési törvény hatálya nem terjed ki a nemzetközi szervezetekre (pl. Nemzetközi Újjáépítési és Fejlesztési Bank, Nemzetközi Munkaügyi Szervezet) által meghatározott – külön eljárás alapján történő – beszerzésekre. Ezzel kapcsolatban ismertetik a Világbank által finanszírozott programok előzetes vizsgálatait is, valamint a tanácsadói szolgáltatások beszerzését, a szaktanácsadókkal szemben támasztott követelményeket.

A kézikönyv Mellékletei a kötelező hirdetményformákat, egy intézmény közbeszerzési szabályzatának mintáját, a szükséges hatósági igazolások felsorolását, valamint a hatályos jogszabályok (köztük az 1995. évi közbeszerzésekről szóló törvény) szövegét tartalmazzák.

Rubóczy István